

Teachingninja.in

Latest Govt Job updates

Private Job updates

Free Mock tests available

Visit - teachingninja.in

MPSC
Forest Services
Previous Year Paper
(Mains) Paper-I 03 Oct,
2022

Y15

प्रश्नपुस्तिका - I
 सामान्य अध्ययन

एकूण प्रश्न : 100

एकूण गुण : 200

वेळ : 1 (एक) तास

परीक्षा-क्रमांक							
							शेवटचा अंक ↑ केंद्राची संकेताक्षरे

- सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारानी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लोच बदलून घ्यावी.
- आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत न विसरता बॉल्पेनने लिहावा.
- वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
- (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. हातकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉल्पेन वापरावे, पेनिसल वा शाईचे पेन वापरू नये.
- (ब) आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताढून पहावा.
- सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे घ्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण एखादा प्रश्न कविण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नांकडे बळावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.
- उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही. एकापेक्षा जास्त उत्तरे नमूद केल्यास ते उत्तर चुकीचे धरले जाईल व त्या चुकीच्या उत्तराचे गुण वजा केले जातील.
- प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच “उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तरे च उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चुकीच्या उत्तरांसाठी 25% किंवा 1/4 गुण वजा/कमी करण्यात येतील.”

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रति/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-४२” यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारवासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रुपये दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृद्धापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृद्धापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उडवू न वे

कच्चा कामासाठी जागा/SPACE FOR ROUGH WORK

1. जोड्या लावा :

लेखक	ग्रंथ
(a) अनिल सिल	(i) इंडियन नॅशनल इव्हॉल्शन
(b) एस. गोपाळ	(ii) दादाभाई नौरोजी करस्पॉन्डेन्स
(c) आर.पी. पटवर्धन	(iii) ब्रिटिश पॉलिसी इन इंडिया
(d) अंबिका चरण मजूमदार	(iv) इमर्जन्स ऑफ इंडियन नॅशनलीज़म

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)
 (1) (i) (ii) (iii) (iv)
 (2) (iii) (ii) (i) (iv)
 (3) (iv) (iii) (ii) (i)
 (4) (ii) (i) (iv) (iii)

Match the following :

Author	Book
(a) Anil Seal	(i) Indian National Evolution
(b) S. Gopal	(ii) Dadabhai Naoroji Correspondence
(c) R.P. Patwardhan	(iii) British Policy in India
(d) Ambika Charan Majumdar	(iv) Emergence of Indian Nationalism

Answer options :

(a) (b) (c) (d)
 (1) (i) (ii) (iii) (iv)
 (2) (iii) (ii) (i) (iv)
 (3) (iv) (iii) (ii) (i)
 (4) (ii) (i) (iv) (iii)

2. जोड्या जुळवा :

संस्थापक

- (a) बाबूराव पेटर
- (b) नानासाहेब सरपोतदार
- (c) व्ही. शांताराम
- (d) राजा पंडीत

चित्रपट संस्था

- (i) आर्यन फिल्म कंपनी
- (ii) प्रभा पिक्चर्स
- (iii) महाराष्ट्र फिल्म कंपनी
- (iv) राजकमल कला मंदीर

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(iv)
(2)	(ii)	(iii)	(i)
(3)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)

Match the Pairs :

Founder

- (a) Baburao Painter
- (b) Nana Saheb Sarpotdar
- (c) V. Shantaram
- (d) Raja Pandit

Film Institute

- (i) Aryan Film Company
- (ii) Prabha Pictures
- (iii) Maharashtra Film Company
- (iv) Rajkamal Kala Mandir

Answer option :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iii)	(i)	(iv)
(2)	(ii)	(iii)	(i)
(3)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)

3. 1878 मधील 'वर्नाक्युलर प्रेस अॅक्ट' कोणी रद्द केला?

(1) लॉर्ड लिटन	(2) लॉर्ड रिपन
(3) जॉन अॅडम	(4) लॉर्ड विल्यम बेटिंग

Who repealed the Vernacular Press Act of 1878 ?

(1) Lord Lytton	(2) Lord Ripon
(3) John Adam	(4) Lord William Bentinck

4. 1973 साली आनंदपूर साहिब ठरावात _____ पंथाचे वर्चस्व असलेले खलिस्तान या स्वतंत्र राज्याची मागणी करण्यात आली.

(1) फतेह	(2) अकाली	(3) खालसा	(4) उदासी
----------	-----------	-----------	-----------

In 1973 Anandpur Sahib Resolution there was a demand of separate State Khalistan dominated by _____ sect.

(1) Fateh	(2) Akali	(3) Khalsa	(4) Udasi
-----------	-----------	------------	-----------

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

5. व्ही.पी. मेनन यांनी तयार केलेल्या भारताच्या योजनेस खालीलपैकी कोणी संमती दिली होती?

- (a) लॉर्ड माउंटबॅटन
- (b) काँग्रेसचे प्रतिनिधी नेहरु, पटेल
- (c) शिखांचे प्रतिनिधी बलदेवसिंग
- (d) लीग नेते जीना व लियाकत अली

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (c) फक्त	(2) (a) आणि (d) फक्त
(3) (a), (b) आणि (d) फक्त	(4) वरील सर्व बरोबर

V.P. Menon's Plan for Partition of India was approved by whom of the following ?

- (a) Lord Mountbatten
- (b) Congress representative Nehru, Patel
- (c) Sikh representative Baldev Singh
- (d) League leader's Jinnah and Liyakat Ali

Answer options :

(1) (a) and (c) only	(2) (a) and (d) only
(3) (a), (b) and (d) only	(4) All the above are correct

6. 'लंडन इंडिया सोसायटीचे' अध्यक्ष खालीलपैकी कोण होते?

(1) गोपाळ कृष्ण गोखले	(2) दादाभाई नौरोजी
(3) आनंद मोहन बोस	(4) सुरेन्द्रनाथ बॅनर्जी

Who among the following was the President of the 'London India Society'?

(1) G.K. Gokhale	(2) Dadabhai Naoroji
(3) Anand Mohan Bose	(4) Surendra Nath Banerjee

7. कोणाच्या नेतृत्वाखालील अकाली दलाचे सरकार 1983 मध्ये बरखास्त करून पंजाबमध्ये राष्ट्रपती राजवट लागू करावी लागली?

(1) गुरुचरणसिंग तोहरा	(2) प्रकाशसिंग बादल
(3) हरचंद सिंग	(4) दरबार सिंग

The Akali Dal Government under whose leadership was dismissed in 1983 and Presidential rule was imposed in Punjab ?

(1) Gurucharansingh Tohra	(2) Prakash Singh Badal
(3) Harchand Singh	(4) Darbar Singh

8. नेताजी सुभाषचन्द्र बोस यांनी भारताला स्वातंत्र्य मिळवून देण्याकरिता आझाद हिन्द सेनेची स्थापना केली. त्याद्वारे 21 ऑक्टोबर 1943 रोजी स्वतंत्र भारताचे हंगामी सरकार स्थापन झाल्याचे कोणत्या ठिकाणी घोषित केले?

- (a) सिंगापूर
- (b) रंगून
- (c) कोहिमा
- (d) इम्फाल

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a)	(2) (a) आणि (b)
(3) (a), (b) आणि (c)	(4) वरील सर्व

Netaji Subhashchandra Bose founded Azad Hind Sena for freedom of India, where did he make the declaration of Interim government of Independent India on 21 October 1943 ?

- (a) Singapore
- (b) Rangoon
- (c) Kohima
- (d) Imphal

Answer options :

(1) (a) only	(2) (a) and (b)
(3) (a), (b) and (c)	(4) All of the above

9. 9 ऑगस्ट 1971 च्या भारत-रशिया मैत्रीकरारात कोणत्या कलमाचा समावेश नव्हता ?

- (1) विज्ञान व तंत्रज्ञान क्षेत्रात सहकार्याच्या कक्षा व्यापक करणे.
- (2) जागतिक शांततेसाठी आणि स्थैर्यासाठी संयुक्त राष्ट्रसंघामार्फत शस्त्रास्त्र स्पर्धेला आला घालण्यात यावा.
- (3) अपप्रचार करु नये.
- (4) मित्र पक्षांवर आक्रमण करु नये.

Which article was not included in the friendship agreement between India and Russia of 9th August, 1971 ?

- (1) To expand cooperation in the field of Science and Technology.
- (2) Through the UNO curb the arms race and establish the global peace and stability.
- (3) Not to Spread disinformation.
- (4) Not to attack on allies.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

10. ब्रिटिशकालीन योजना व त्यामधील तरतुदी यांच्या जोड्या लावा :

(A)	(B)
(a) क्रिप्स योजना	(i) वायव्य सरहदद प्रातांत सार्वमत घेण्यात यावे.
(b) वेवेल योजना	(ii) सर्व पक्षांचे हंगामी सरकार स्थापन करण्यात यावे.
(c) त्रिमंत्री योजना	(iii) युद्ध समाप्तीनंतर स्वातंत्र्य दिले जावे.
(d) माउंटबॅट्टन योजना	(iv) दुसऱ्या महायुद्धानंतर भारताला वसाहतीचे स्वराज्य दिले जाईल.

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iv) (i) (ii) (iii)			
(2) (iv) (iii) (ii) (i)			
(3) (ii) (iii) (i) (iv)			
(4) (i) (ii) (iii) (iv)			

Match the following plans in the British period and its provisions.

(A)	(B)
(a) The Cripps Mission	(i) A Referendum should be taken in the northwest territories.
(b) Wavell Plan	(ii) An Interim government of the all parties should be formed.
(c) Cabinet Mission	(iii) Freedom should be given after the war.
(d) Mountbatton Plan	(iv) India would be given colonial independence after Second World War.

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iv) (i) (ii) (iii)			
(2) (iv) (iii) (ii) (i)			
(3) (ii) (iii) (i) (iv)			
(4) (i) (ii) (iii) (iv)			

11. खालील विवरणावरुन व्यक्ती ओळखा :

- (a) मुंबईच्या एलफिन्स्टन महाविद्यालयात गणित व भौतिकशास्त्र याचे प्राध्यापक होते.
- (b) त्यांनी ईस्ट इंडिया असोसिएशनची स्थापना केली.
- (c) भारतीय राष्ट्रीय सभेच्या अधिवेशनाचे अध्यक्ष होण्याचा तीनदा मान प्राप्त झाला.
- (d) त्यांनी ब्रिटिश सरकारच्या आर्थिक पिळवणुकीच्या धोरणाकडे जगाचे लक्ष वेधले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) दादाभाई नौरोजी	(2) गोपाळ गणेश आगरकर
(3) लोकमान्य टिळक	(4) न्यायमूर्ती रानडे

Identify the person from the following description.

- (a) He was the professor of Mathematics and Physics at Elphinstone Collage, Mumbai.
- (b) He founded the East India Association.
- (c) Received the honour of being the president of the Indian National Congress Assembly three times.
- (d) He drew the attention of the world to the British government's policy of economic exploitation.

Answer options :

(1) Dadabhai Naoroji	(2) Gopal Ganesh Agarkar
(3) Lokmanya Tilak	(4) Justice Ranade

12. 1866 मध्ये 'पुनर्विवाहोत्तेजक मंडळी' या संस्थेची स्थापना कोणी केली?

(1) गंगाधर शास्त्री फडके	(2) बाळशास्त्री जांभेकर
(3) ईश्वरचंद्र विद्यासागर	(4) विष्णुशास्त्री पंडित

Who founded the 'Punarvivahottjak Mandali' in 1866 ?

(1) Gangadhar Shastri Phadke	(2) Balshastri Jambhekar
(3) Ishwarchandra Vidyasagar	(4) Vishnushastri Pandit

13. खालीलपैकी कोणत्या मुंबई इलाख्यातील राजकीय संघटना होत्या?

- (a) बॉन्डे असोसिएशन
- (b) पुणे सार्वजनिक सभा
- (c) बॉन्डे नेटीव्ह असोसिएशन
- (d) बॉन्डे प्रेसिडेन्सी असोसिएशन

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) फक्त	(2) (b), (c) आणि (d) फक्त
(3) (a), (c) आणि (d) फक्त	(4) (a), (b) आणि (d) फक्त

Which of the following Political Organizations were in the Mumbai Presidency ?

- (a) Bombay Association
- (b) Pune Sarvajanik Sabha
- (c) Bombay Native Association
- (d) Bombay Presidency Association

Answer options :

(1) (a), (b) and (c) only	(2) (b), (c) and (d) only
(3) (a), (c) and (d) only	(4) (a), (b) and (d) only

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

14. खालील विधानांचा विचार करा.

- (a) पिटचा भारतीय कायदा (1784) याने ब्रिटिश इंस्ट इंडिया कंपनीच्या अधिकारांवर राजकीय नियंत्रण अधिक वृढ झाले.
- (b) पिटच्या भारतीय कायद्याद्वारे व्यापारिक उलाडाली व राजकीय कार्यक्षेत्रांमध्ये सीमारेषा निर्माण करण्याकरिता ब्रिटिश राजाद्वारे नियंत्रक मंडळाची नियुक्ती करण्यात आली.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत व दुसरे विधान पहिल्या विधानाचे योग्य स्पष्टीकरण आहे.
- (2) दोन्ही विधाने चुकीची आहेत.
- (3) दोन्ही विधाने बरोबर परंतु दुसरे विधान पहिल्या विधानाचे योग्य स्पष्टीकरण नाही.
- (4) पहिले विधान बरोबर परंतु दुसरे विधान चूक आहे.

Consider the following statements.

- (a) Pitts' India Bill of 1784; strengthened political control over the British East India Company.
- (b) Pitts' India Bill drew a sharp line of demarcation between commercial transactions and political activities by providing a Board of control appointed by the crown.

Answer options :

- (1) Both the statements are correct and second is the correct explanation of the first
- (2) Both the statements are wrong
- (3) Both the statements are correct but the second is not the correct explanation of the first
- (4) The first statement is correct but the second is incorrect

15. त्रिमंत्री योजने मध्ये ब्रिटिश मंत्रीमंडळातील कोणते मंत्री समाविष्ट होते ?

- (a) लॉर्ड वेवेल
- (b) लॉर्ड पॅथिक लॉरेन्स
- (c) सर स्ट्रॉफर्ड क्रिप्स
- (d) ए.व्ही. अलेकझांडर

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) फक्त	(2) (b), (c) आणि (d) फक्त
(3) (a), (c) आणि (d) फक्त	(4) (c) आणि (d) फक्त

Which of the following Ministers from British Cabinet were associated in the Cabinet Mission Plan ?

- (a) Lord Wavell
- (b) Lord Pathick Lawrence
- (c) Sir Strafford Cripps
- (d) A.V. Alexandar

Answer options :

(1) (a), (b) and (c) only	(2) (b), (c) and (d) only
(3) (a), (c) and (d) only	(4) (c) and (d) only

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

16. खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे ते ओळखा :

- (a) चर्च मिशनरी सोसायटीने आपले केंद्र कोकणात सुरु केले.
- (b) स्कॉटिश मिशनरी सोसायटी 1822 मध्ये मुंबई शहरात आली.
- (c) 1815 मध्ये लंडन मिशनरी सोसायटीने आपले केंद्र रत्नगिरी येथे सुरु केले होते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (b) आणि (c) ही विधाने चुकीची आहेत	(2) (a) आणि (b) ही विधाने चुकीची आहेत
(3) (b) हे विधान चुकीचे आहे	(4) (c) हे विधान चुकीचे आहे

Identify the incorrect statement :

- (a) Church Missionary Society started their center in Konkan
- (b) Scottish Missionary Society arrived in Mumbai in the year 1822.
- (c) London Missionary Society started their center at Ratnagiri in 1815.

Answer option :

(1) (b) and (c) are incorrect	(2) (a) and (b) are incorrect
(3) (b) is incorrect	(4) (c) is incorrect

17. 'हिस्टोरिकल स्केच ऑफ दि भिल्ल ट्राइब्ज ऑफ खानदेश' (1843) या ग्रंथाचे लेखक कोण?

(1) शशिभुषण चौधरी	(2) विन्सेट स्मिथ
(3) ग्रेहम	(4) जेम्स मिल

Who is the author of "Historical Sketch of the Bhil Tribes of Khandesh" (1843) ?

(1) Shashi Bhushan Chaudhari	(2) Vincent Smith
(3) Graham	(4) James Mill

कळ्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

A

18. भारतातील शैक्षणिक विकासाकरिता नियुक्त समितीच्या स्थापना वर्षाच्या जोड्या लावा :

'A'

- (a) चार्ल्स वूड समिती
- (b) हंटर समिती
- (c) राधाकृष्णन समिती
- (d) युनिवर्सिटी ग्रॅंट्स कमिशन

'B'

- (i) इसवी सन 1882
- (ii) इसवी सन 1854
- (iii) इसवी सन 1956
- (iv) इसवी सन 1948

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)
(2)	(i)	(ii)	(iii)
(3)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)

Match the pair of the committee appointed for educational development in India with its establishment years.

'A'

- (a) Charles Wood Committee/Wood's Dispatch
- (b) Hunter Commission
- (c) Radhakrishnan Committee
- (d) University Grants Commission

'B'

- (i) 1882 A.D.
- (ii) 1854 A.D.
- (iii) 1956 A.D.
- (iv) 1948 A.D.

Answer Options:

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)
(2)	(i)	(ii)	(iii)
(3)	(iii)	(ii)	(iv)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)

19. पुढील कायदे त्यांच्या कालक्रमानुसार चढत्या क्रमाने लावा :

- (a) चार्टर कायदा, 1793
- (b) नियमनांचा कायदा
- (c) पिटचा इंडिया कायदा
- (d) भारतीय कौन्सिल कायदा

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b), (c), (d)	(2) (b), (c), (a), (d)
(3) (c), (d), (a), (b)	(4) (d), (b), (a), (c)

Arrange the Acts in their chronological ascending order.

- (a) Charter Act of 1793
- (b) Regulating Act
- (c) Pitts' India Act
- (d) Indian Council Act

Answer options :

(1) (a), (b), (c), (d)	(2) (b), (c), (a), (d)
(3) (c), (d), (a), (b)	(4) (d), (b), (a), (c)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

20. इ.स. 1911 मध्ये कामगारांची स्थिती सुधारण्यासाठी कोणी 'सोशल सर्विस लीग' ची स्थापना केली?

- ना.म. जोशी
- विठ्ठल रामजी शिंदे
- वामन आबाजी मोडक
- नारायण गणेश चंदावरकर

In 1911, who set up the 'Social Service League' to improve the condition of the workers?

- N.M. Joshi
- Vithal Ramji Shinde
- Vaman Aabaji Modak
- Narayan Ganesh Chandavarkar

21. भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या पहिल्या अधिवेशनाला खालील युरोपियन नेते हजार होते?

- सर अॅलन ह्युम
- हेनरी कॉटन
- विल्यम वेडन बर्न
- विल्यम जोन्स

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b) फक्त	(2) (b) आणि (c) फक्त
(3) (a), (b) आणि (c) फक्त	(4) (b), (c) आणि (d) फक्त

Which of the following European leaders attended the First Session of the Indian National Congress?

- Sir Allen Hume
- Henry Cotton
- William Wedder Burn
- William Jones

Answer options :

(1) (a) and (b) only	(2) (b) and (c) only
(3) (a), (b) and (c) only	(4) (b), (c) and (d) only

22. मौलाना अबुल कलाम आज्ञाद यांच्या बाबत कोणते विधान चुकीचे आहे?

- त्यांनी 'अल-हिलाल' हे वृत्तपत्र चालू केले.
- भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या दिल्ली येथे सन 1929 मध्ये बोलाविण्यात आलेल्या अधिवेशनाचे ते अध्यक्ष होते.
- त्यांनी अल बलग नावाचे नियतकालिक सुरु केले.
- ते उर्दू व पर्शियन भाषेचे विद्वान होते.

Which statement is wrong about Maulana Abul Kalam Azad?

- He started the newspaper Al-Hilal.
- He was the President of Indian National Congress Session held in Delhi in year 1929.
- He started the journal 'Al Balagh'.
- He was a scholar of Urdu and Persian Language.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

23. भारतातील पंतप्रधान पंडित जवाहरलाल नेहरु यांनी 22 डिसेंबर 1953 रोजी भारतीय संघराज्याची भाषावार प्रांतरचना करण्याकरिता खालीलपैकी कोणती समिती नेमली होती?

- (a) फाजल अली समिती
- (b) शहा समिती
- (c) महाजन समिती
- (d) संयुक्त महाराष्ट्र समिती

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a)
- (2) फक्त (b)
- (3) (a) आणि (b)
- (4) वरील सर्व

Which of the following committees was Appointed by the Prime Minister of India Pandit Jawaharlal Nehru on 22 December 1953 for the linguistic reorganisation of the Indian States ?

- (a) Fazal Ali Samiti (committee)
- (b) Shah Samiti (committee)
- (c) Mahajan Samiti (committee)
- (d) Sanyukta Maharashtra Samiti (committee)

Answer options :

- (1) (a) only
- (2) (b) only
- (3) (a) and (b)
- (4) All of the above

24. व्हॉइसरॉय याच्या सल्लागार मंडळास काय म्हणत असत?

(1) इंडियन कौन्सिल	(2) व्हॉइसरॉय कौन्सिल
(3) भारत मंत्री	(4) इंपिरियल कौन्सिल

The Viceroy's Advisory Board was called as _____.

(1) Indian Council	(2) Viceroy Council
(3) Minister of India	(4) Imperial Council

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

25. मराठी साहित्यात खालील लेखकांनी आपल्या लिखाणाद्वारे आधुनिक व राष्ट्रवादी विचार जनतेपुढे मांडून राजकीय जागृती घडवून आणण्याचे कार्य केले होते?

- (a) गोपाळ हरी देशमुख
- (b) विष्णु शास्त्री चिपळूणकर
- (c) कृष्णाजी प्रभाकर खाडीलकर
- (d) शिं.म. परांजपे

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b) आणि (c) फक्त	(2) (b), (c) आणि (d) फक्त
(3) (a) आणि (d) फक्त	(4) वरील सर्व बरोबर

In Marathi literature which of the following writers had worked to create political awareness by presenting modern and Nationalist ideas to the masses through their writings?

- (a) Gopal Hari Deshmukh
- (b) Vishnu Shastri Chiplunkar
- (c) Krushnaji Prabhakar Khadilkar
- (d) S.M. Paranjape

Answer options :

(1) (a), (b) and (c) only	(2) (b), (c) and (d) only
(3) (a) and (d) only	(4) All the above are correct

26. भारतातील नदीजोड प्रकल्पा अंतर्गत कॅप्टन दस्तूर यांनी ही योजना सुचिविली :

(1) गंगा – कावेरी प्रकल्प	(2) माला कालवा प्रकल्प
(3) ब्रह्मपुत्रा – गंगा प्रकल्प	(4) केन – बेतवा प्रकल्प

Captain Dastur proposed this project under River Linking Project in India :

(1) Ganga - Kaweri project	(2) Mala canal project
(3) Brahmaputra - Ganga project	(4) Ken - Betwa project

27. कोणत्या खंडात सर्वात जास्त लोकसंख्या कृषीमध्ये गुंतलेली आहे?

(1) आशिया	(2) अफ्रिका	(3) अमेरिका	(4) ऑस्ट्रेलिया
-----------	-------------	-------------	-----------------

In which continent the maximum population is engaged in Agriculture?

(1) Asia	(2) Africa	(3) America	(4) Australia
----------	------------	-------------	---------------

28. खालीलपैकी कोणता मैदानी प्रदेश दक्षिण भारताचे धान्याचे कोठार म्हटला जातो?

(1) उत्कलचे मैदान	(2) आंध्रचे मैदान	(3) तामिळनाडूचे मैदान	(4) चिल्का मैदान
-------------------	-------------------	-----------------------	------------------

Which of the following plain is called Granary of South India?

(1) Utkal plain	(2) Andhra plain	(3) Tamilnadu plain	(4) Chilka plain
-----------------	------------------	---------------------	------------------

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

29. महाराष्ट्रातील शिखरांचा उंचीनुसार कोणता उत्तरता क्रम बरोबर आहे?

- (1) कळसुबाई - महाबळेश्वर - तोरणा - साल्हेर
- (2) महाबळेश्वर - तोरणा - कळसुबाई - साल्हेर
- (3) कळसुबाई - साल्हेर - तोरणा - महाबळेश्वर
- (4) कळसुबाई - साल्हेर - महाबळेश्वर - तोरणा

As per the height which descending order of peaks in Maharashtra is correct ?

- (1) Kalasubai - Mahabaleshwar - Torana - Salher
- (2) Mahabaleshwar - Torana - Kalasubai - Salher
- (3) Kalasubai - Salher - Torana - Mahabaleshwar
- (4) Kalasubai - Salher - Mahabaleshwar - Torana

30. कोकण रेल्वेबाबत खालीलपैकी कोणती विधाने सत्य आहेत?

- (a) महाराष्ट्रात कोकण रेल्वेची एकूण लांबी 382 कि.मी. आहे.
- (b) महाराष्ट्रात कोकण रेल्वेमार्गावर 38 स्टेशन आहेत.
- (c) सर्वात लांब बोगदा 6.45 कि.मी. लांबीचा आहे.
- (d) सर्वात उंच पुल 65 मीटर उंचीचा आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a), (b) आणि (c)	(2) फक्त (b), (c) आणि (d)
(3) फक्त (a), (c) आणि (d)	(4) (a), (b), (c) आणि (d)

In relation to Konkan Railway which following statements are true ?

- (a) The length of konkan railway in Maharashtra is 382 kms.
- (b) In Maharashtra there are 38 stations on Konkan Railway.
- (c) The longest tunnel length is 6.45 kms.
- (d) The highest bridge height is 65 m.

Answer options :

(1) Only (a), (b) and (c)	(2) Only (b), (c) and (d)
(3) Only (a), (c) and (d)	(4) (a), (b), (c) and (d)

31. खालीलपैकी कोणते सहस्रक विकास लक्ष्य आहे ?

- (1) अति गरिबी आणि भूक यांचे निर्मुलन
- (2) लिंग समानतेला प्रोत्साहन
- (3) बालमृत्यूचे प्रमाण कमी करणे
- (4) वरील सर्व

Which of the following is the millennium development goal ?

- (1) Eradication of extreme poverty and hunger
- (2) Promote gender equality
- (3) Reduce child mortality
- (4) All of the above

32. उकई आणि काक्रापारा जलसिंचन प्रकल्प कोणत्या नदीवर आहेत?

(1) नर्मदा आणि तापी	(2) महानदी
(3) साबरमती आणि नर्मदा	(4) तापी

The Ukai and Kakrapara irrigation projects are situated on the river :

(1) Narmada and Tapi	(2) Mahanadi
(3) Sabarmati and Narmada	(4) Tapi

33. खाली दिलेल्यांच्या योग्य जोड्या लावा :

देश	राजधानी	खंड
(a) व्हेनेझुयेला	(i) सना	(I) युरोप
(b) सायप्रस	(ii) काराकास	(II) आशिया
(c) येमन	(iii) एंटानानारियो	(III) अफ्रिका
(d) मादागास्कर	(iv) निकोसिया	(IV) दक्षिण अमेरिका

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a)-(ii)-(IV)	(d)-(iii)-(II)	(b)-(i)-(III)	(c)-(iv)-(I)
(2) (c)-(i)-(II)	(b)-(iii)-(III)	(a)-(ii)-(IV)	(d)-(iv)-(I)
(3) (d)-(iii)-(III)	(c)-(i)-(II)	(a)-(ii)-(IV)	(b)-(iv)-(I)
(4) (b)-(i)-(I)	(c)-(ii)-(II)	(d)-(iii)-(III)	(a)-(iv)-(IV)

Match the following suitable pairs :

Country	Capital	Continent
(a) Venezuela	(i) Sana	(I) Europe
(b) Cyprus	(ii) Caracus	(II) Asia
(c) Yemen	(iii) Antananarivo	(III) Africa
(d) Madagascar	(iv) Nicosia	(IV) South America

Answer options :

(1) (a)-(ii)-(IV)	(d)-(iii)-(II)	(b)-(i)-(III)	(c)-(iv)-(I)
(2) (c)-(i)-(II)	(b)-(iii)-(III)	(a)-(ii)-(IV)	(d)-(iv)-(I)
(3) (d)-(iii)-(III)	(c)-(i)-(II)	(a)-(ii)-(IV)	(b)-(iv)-(I)
(4) (b)-(i)-(I)	(c)-(ii)-(II)	(d)-(iii)-(III)	(a)-(iv)-(IV)

34. सह्याद्री गटातील आदिवासी जमातीचे मोठ्या प्रमाणावर केंद्रीकरण खालील जिल्ह्यांमध्ये आढळते.

(1) नासिक, ठाणे, रायगड	(2) ठाणे, रायगड, रत्नागिरी
(3) रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग	(4) नासिक, ठाणे, रत्नागिरी

Major concentration of the tribal communities in Sahyadri group is found in the following districts.

(1) Nasik, Thane, Raigad	(2) Thane, Raigad, Ratnagiri
(3) Raigad, Ratnagiri, Sindhudurg	(4) Nasik, Thane, Ratnagiri

35. या खंडाचा क्षेत्रफलानुसार (चौ. किमी) जगात पाचवा क्रमांक आहे.

(1) युरोप (2) दक्षिण अमेरिका (3) अंटार्किटिका (4) ऑस्ट्रेलिया

According to area (in sq.km.) it's a fifth number of continent in the world :

(1) Europe (2) South America (3) Antarctica (4) Australia

---

36. जेव्हा तुम्ही दक्षिण भारताकडून उत्तर भारताकडे जाल तेव्हा तुम्हाला खालीलपैकी अणुजर्जा प्रकल्पाची क्रमवारी मिळेल.

(1) कैगा, तारापूर, काक्रापारा, रावतभाटा
 (2) कैगा, काक्रापारा, रावतभाटा, तारापूर
 (3) कैगा, रावतभाटा, तारापूर, काक्रापारा
 (4) रावतभाटा, कैगा, तारापूर, काक्रापारा

When you move from South India to North India the correct sequence of Nuclear Power Plant you will get is :

(1) Kaiga, Tarapur, Kakrapara, Rawat Bhata
 (2) Kaiga, Kakrapara, Rawat Bhata, Tarapur
 (3) Kaiga, Rawat Bhata, Tarapur, Kakrapara
 (4) Rawat Bhata, Kaiga, Tarapur, Kakrapara

---

37. भारतातील प्रमुख नद्या व त्यांची एकूण लांबी यांच्या योग्य जोड्या लावा :

नदी	लांबी (कि.मी.)
(a) सिंधु	(i) 2960
(b) गंगा	(ii) 1312
(c) ब्रह्मपुत्रा	(iii) 2880
(d) नर्मदा	(iv) 2525

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2) (i)	(ii)	(iv)	(iii)
(3) (iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4) (ii)	(iii)	(iv)	(i)

Match the correct pairs of major rivers in India and its total length :

River	Length (k.m.)
(a) Sindhu	(i) 2960
(b) Ganga	(ii) 1312
(c) Brahmaputra	(iii) 2880
(d) Narmada	(iv) 2525

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2) (i)	(ii)	(iv)	(iii)
(3) (iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4) (ii)	(iii)	(iv)	(i)

38. योग्य जोड्या लावा :

(a) ताकलामाकन	(i) चिली व पेरु
(b) अंटाकामा	(ii) सुदान
(c) न्युबिया	(iii) मंगोलीया
(d) गोबी	(iv) चीन

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)
(2)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(iv)	(ii)	(iii)
(4)	(iv)	(i)	(ii)

Match the suitable pairs :

(a) Taklamakan	(i) Chili & Peru
(b) Atacama	(ii) Sudan
(c) Newbiya	(iii) Mangolia
(d) Gobi	(iv) China

Answer Options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(ii)	(i)	(iv)
(2)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(iv)	(ii)	(iii)
(4)	(iv)	(i)	(ii)

39. विविध रंगछटा किंवा कृष्ण धवल आकृतीबंधाचा उपयोग केलेल्या नकाशांना कोणत्या प्रकारचे नकाशे म्हणतात ?

(a) समधनी नकाशे
(b) क्षेत्रधनी नकाशे
(c) समछाया नकाशे
(d) यापैकी नाही

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) व (b) बरोबर	(2) (b) बरोबर
(3) (b) व (c) बरोबर	(4) (d) बरोबर

The maps prepared by using different colour shades or black & white patterns are called as :

(a) Isopleth map
(b) Choropleth map
(c) Isoshadow map
(d) None of these

Answer Options :

(1) (a) and (b) correct	(2) (b) correct
(3) (b) and (c) correct	(4) (d) correct

कच्चा कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

40. खाली दिलेल्यांच्या योग्य जोड्या लावा :

नद्या	उगमस्थाने
(a) कृष्णा	(i) ब्रह्मगिरी डोंगर
(b) गोदावरी	(ii) महादेव डोंगर
(c) तापी	(iii) मैकल डोंगर
(d) नर्मदा	(iv) सह्याद्री पर्वत

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iv)	(ii)	(iii)	(i)
(2) (iv)	(i)	(ii)	(iii)
(3) (iii)	(iv)	(ii)	(i)
(4) (i)	(iv)	(ii)	(iii)

Match the following suitable pairs :

River	Rising place
(a) Krishna	(i) Brahmagiri hill
(b) Godawari	(ii) Mahadev hill
(c) Tapi	(iii) Maikal hill
(d) Narmada	(iv) Sahyadri Mountain

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iv)	(ii)	(iii)	(i)
(2) (iv)	(i)	(ii)	(iii)
(3) (iii)	(iv)	(ii)	(i)
(4) (i)	(iv)	(ii)	(iii)

41. महाराष्ट्रातील वनांचे प्रकार व तेथे आढळणाऱ्या वनस्पती यांच्या योग्य जोड्या लावा :

वनांचे प्रकार	वनस्पती
(a) उष्णकटिबंधीय सदाहरित जंगले	(i) नाना
(b) उष्णकटिबंधीय निम सदाहरित वने	(ii) शेंदरी
(c) आर्द्र पानझडी वने	(iii) सेदार
(d) शुष्क पानझडी वने	(iv) येरुळ

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iv) (ii) (iii) (i)			
(2) (iii) (i) (iv) (ii)			
(3) (ii) (iii) (i) (iv)			
(4) (i) (iv) (ii) (iii)			

Match the correct pairs of forest types and vegetation in forest of Maharashtra :

Forest type	Vegetation
(a) Tropical evergreen forest	(i) Nana
(b) Tropical semi evergreen forest	(ii) Shendari
(c) Moist deciduous forest	(iii) Sedar
(d) Dry deciduous forest	(iv) Yerul

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iv) (ii) (iii) (i)			
(2) (iii) (i) (iv) (ii)			
(3) (ii) (iii) (i) (iv)			
(4) (i) (iv) (ii) (iii)			

कच्च्या कामाताचे जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

+

42. सुवर्ण चतुर्भुज मार्गातील खालील मार्ग व त्यांचे अंतर यांच्या योग्य जोड्या लावा.

मार्ग	अंतर (कि.मी.)
(a) दिल्ली—मुंबई	(i) 1453
(b) मुंबई—चेन्नई	(ii) 1684
(c) चेन्नई—कोलकाता	(iii) 1290
(d) कोलकाता—दिल्ली	(iv) 1419

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (i)	(iii)	(iv)	(ii)
(2) (i)	(ii)	(iii)	(iv)
(3) (iii)	(iv)	(i)	(ii)
(4) (iv)	(iii)	(ii)	(i)

Match the correct pairs of Roads and their respective distance in Golden Quadrilateral.

Road	Distance (k.m.)
(a) Delhi-Mumbai	(i) 1453
(b) Mumbai-Chennai	(ii) 1684
(c) Chennai-Kolkata	(iii) 1290
(d) Kolkata-Delhi	(iv) 1419

Answer Options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(iii)	(iv)
(2)	(i)	(ii)	(iii)
(3)	(iii)	(iv)	(i)
(4)	(iv)	(iii)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

PTO

43. महाराष्ट्रातील राष्ट्रीय उद्याने व त्यांच्या ठिकाणांची योग्य जोड्या लावा.

राष्ट्रीय उद्यान

- (a) नवेगाव
- (b) गुगामाळ
- (c) पेंच
- (d) संजय गांधी

ठिकाण

- (i) बोरिवली
- (ii) नागपुर
- (iii) गोंदीया
- (iv) अमरावती

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
- (1) (iv) (ii) (iii) (i)
- (2) (i) (ii) (iv) (iii)
- (3) (iii) (iv) (ii) (i)
- (4) (iii) (ii) (i) (iv)

Match the correct pairs of National Parks & their Locations in Maharashtra.

National Parks

- (a) Navegaon
- (b) Gugamal
- (c) Pench
- (d) Sanjay Gandhi

Locations

- (i) Borivali
- (ii) Nagpur
- (iii) Gondiya
- (iv) Amaravati

Answer options :

- (a) (b) (c) (d)
- (1) (iv) (ii) (iii) (i)
- (2) (i) (ii) (iv) (iii)
- (3) (iii) (iv) (ii) (i)
- (4) (iii) (ii) (i) (iv)

कळ्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

44. खालील भारतीय केंद्रशासीत राज्यांचे चढत्या क्षेत्रफळानुसार मांडणी करून योग्य क्रमवारीची निवड करा.

- (a) अंदमान आणि निकोबार बेटे
- (b) लक्षद्वीप
- (c) चंदीगढ
- (d) दादरा आणि नगर हवेली
- (e) पुडुचेरी

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (d), (e), (c), (b)	(2) (b), (a), (c), (d), (e)
(3) (b), (c), (a), (e), (d)	(4) (b), (c), (e), (d), (a)

Arrange the following according to ascending area of the Indian Union Territory and choose the correct sequence :

- (a) Andaman and Nicobar Island
- (b) Lakshadweep
- (c) Chandigarh
- (d) Dadra and Nagar Haveli
- (e) Puducherry

Answer options :

(1) (a), (d), (e), (c), (b)	(2) (b), (a), (c), (d), (e)
(3) (b), (c), (a), (e), (d)	(4) (b), (c), (e), (d), (a)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

45. महाराष्ट्रातील गरम पाण्याचे झारे व त्यांचे ठिकाण असलेले जिल्हे यांच्या योग्य जोड्या लागा.

गरम पाण्याचे झारे	ठिकाण (जिल्हा)
(a) साव	(i) जळगांव
(b) सालबर्डी	(ii) पालघर
(c) सातीवली	(iii) रायगड
(d) उपनदेव	(iv) अमरावती

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2) (i)	(ii)	(iv)	(iii)
(3) (ii)	(i)	(iii)	(iv)
(4) (iii)	(iv)	(ii)	(i)

Match the correct pairs of Hot water spring and their Locational district in Maharashtra.

Hot water spring	Location (District)
(a) Sav	(i) Jalgaon
(b) Salabardi	(ii) Palghar
(c) Sativali	(iii) Raigad
(d) Upandev	(iv) Amaravati

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iv)	(iii)	(ii)	(i)
(2) (i)	(ii)	(iv)	(iii)
(3) (ii)	(i)	(iii)	(iv)
(4) (iii)	(iv)	(ii)	(i)

46. युनेस्कोने 'जागतिक वारसा सूची' मध्ये या स्थळाला समाविष्ट केलेले आहे.

- (1) ग्रेट बॅरिअर रिफ (प्रवाळ खडकांची रांग)
- (2) ग्रेट रिफ्ट व्हॅली (खचदरी)
- (3) ग्रेट सॉल्ट लेक (खाण्या पाण्याचे सरोवर)
- (4) ग्रेट प्लेन (मेदानी प्रदेश)

UNESCO has included this place in 'World Heritage List' :

- (1) Great Barrier Reef
- (2) Great Rift Valley
- (3) Great Salt Lake
- (4) Great Plain

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

47. खालील दिलेल्या विविध अवस्था या कशाशी संबंधित आहे?

- (a) उच्च स्थायी अवस्था
- (b) प्रारंभिक वृद्धि अवस्था
- (c) उत्तर वृद्धि अवस्था
- (d) निम्न स्थायी अवस्था

पर्यायी उत्तरे :

(1) लोकसंख्येची वाढ	(2) लोकसंख्या संक्रमण
(3) अतिरिक्त लोकसंख्या	(4) अनुकूलतम लोकसंख्या

Following stages are related with _____.

- (a) High stationary stage
- (b) Early expanding stage
- (c) Late expanding stage
- (d) Low stationary stage

Answer options :

(1) Population growth	(2) Demographic transition
(3) Over population	(4) Optimum population

48. दगडी कोळशातील कार्बनच्या प्रमाणानुसार कोणता उत्तरता क्रम बरोबर आहे?

- (1) बिटुमिनस - अँथ्रासाईट - लीग्नाईट - पीट
- (2) बिटुमिनस - लीग्नाईट - अँथ्रासाईट - पीट
- (3) अँथ्रासाईट - बिटुमिनस - लीग्नाईट - पीट
- (4) अँथ्रासाईट - लीग्नाईट - बिटुमिनस - पीट

Which descending order is correct as per the percentage of carbon in coal ?

- (1) Bituminous - Anthracite - Lignite - Peat
- (2) Bituminous - Lignite - Anthracite - Peat
- (3) Anthracite - Bituminous - Lignite - Peat
- (4) Anthracite - Lignite - Bituminous - Peat

49. खालील विधाने पहा :

- (a) लाखेचे उत्पादन लेसीफर लॅकका किड्यापासून होते.
- (b) जगात सर्वात जास्त लाखेचे उत्पादन भारतात होते.
- (c) भारतात सेक्युरिटी कागद बनविण्याचा कारखाना होशंगाबाद येथे आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) विधान (a) आणि (b) बरोबर आहेत
- (2) विधान (b) आणि (c) बरोबर आहेत
- (3) विधान (a), (b) आणि (c) बरोबर आहेत
- (4) वरील सर्व विधाने बरोबर नाहीत

Observe the following statements :

- (a) Lac is produced from lacciferlacca insects.
- (b) India is the largest producer of lac in the world.
- (c) The security paper producing factory is at Hoshangabad

Answer options :

- (1) Statement (a) and (b) are correct
- (2) Statement (b) and (c) are correct
- (3) Statement (a), (b) and (c) are correct
- (4) All the above statements are incorrect

50. शेतीतून होणाऱ्या हवेच्या प्रदूषणाचे मुख्य स्वरूप कोणते आहे?

(1) सल्फरडाय ऑक्साइड	(2) अमोनिया
(3) मिथेन	(4) कार्बन मोनोक्साइड

What is the main form of air pollution by agriculture?

(1) Sulphur dioxide	(2) Ammonia
(3) Methane	(4) Carbon monoxide

51. 1946 मध्ये संविधान सभेला उद्घाटनाच्या अधिवेशन सत्रात खालीलपैकी कोणत्या देशांनी सादिच्छा संदेश पाठविले होते?

(a) यु एस ए	(b) प्रजासत्ताक चीन
(c) ऑस्ट्रेलिया सरकार	(d) कॅनडा सरकार

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (b), (c)	(2) फक्त (a), (d)
(3) फक्त (b), (d)	(4) फक्त (a), (b), (c)

Which of the following countries had sent goodwill message to the Constituent Assembly at the inaugural session in 1946?

(a) USA	(b) Republic of China
(c) Government of Australia	(d) Government of Canada

Answer Options :

(1) Only (b), (c)	(2) Only (a), (d)
(3) Only (b), (d)	(4) Only (a), (b), (c)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

52. भारताच्या राष्ट्रपती पदासाठी खालीलपैकी कोणती पात्रता आवश्यक नाही ?

- तो भारतीय नागरिक असावा.
- त्याचे वय 35 वर्ष पूर्ण असावे.
- तो लोकसभेचा सभासद म्हणून निवडून येण्यास पात्र असावा.
- तो संसदेच्या एका सभागृहाचा सभासद असावा.

Which one of the following qualifications is not required for the post of President of India ?

- He must be an Indian Citizen.
- He must have completed 35 years of age.
- He should be eligible to be elected as a member of Lok Sabha.
- He must be a member of one house of Parliament.

53. भारत निवडणूक आयोगाबाबत खालीलपैकी कोणती विधाने सत्य आहेत ?

- मतदार यादी तयार करणे.
- निवडणूकांचे आयोजन करणे.
- उमेदवारांना जात वैधता प्रमाणपत्र जारी करणे.
- लोकसभा निवडणूकांना अर्ज करणाऱ्या उमेदवारांच्या अर्जाची छाननी करणे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a), (b), (c) सत्य आहे	(2) (a), (c), (d) सत्य आहे
(3) (c), (b), (d) सत्य आहे	(4) (d), (a), (b) सत्य आहे

Which of the following sentences is true regarding Election Commission of India ?

- Creating voter's list.
- Conducting elections.
- Issuance of caste validity certificates to the candidates.
- Scrutiny of applications of candidates applying for Lok Sabha elections.

Answer options :

(1) (a), (b), (c) is true	(2) (a), (c), (d) is true
(3) (c), (b), (d) is true	(4) (d), (a), (b) is true

54. योग्य कथन/ने ओळखा.

- नागरिकत्व कायदा सन 1955 मध्ये संसदेने संविधानाच्या अनुच्छेद 11 अन्वये दिलेल्या अधिकारानुसार मंजूर केला होता.
- नागरिकत्व कायदा, 1955 भारताचे नागरिकत्व प्राप्त करण्यासाठी 7 पद्धती प्रदान करतो.

पर्यायी उत्तरे :

(1) कथन (a) फक्त	(2) कथन (b) फक्त
(3) दोन्ही कथने (a) व (b)	(4) यापैकी नाही

Select the correct statement/s.

- The Citizenship Act was passed by Parliament in 1955 in accordance with the powers vested in it by Article 11 of the Constitution.
- The Citizenship Act, 1955 provides seven modes of acquiring the Citizenship of India.

Answer options :

(1) Only statement (a)	(2) Only statement (b)
(3) Both the statements (a) and (b)	(4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

55. 2002 मध्ये 86 व्या घटनादुरुस्तीद्वारे भारतीय राज्यघटनेत कोणत्या मूलभूत कर्तव्याचा समावेश करण्यात आला ?

- (1) राष्ट्रध्वज व राष्ट्रगीत यांचा आदर करणे
- (2) सार्वजनिक मालमत्तेचे रक्षण करणे
- (3) पालकांनी सहा ते चौदा वर्षादरम्यानच्या आपल्या पाल्यांना शिक्षण देणे
- (4) पर्यावरणाचे संरक्षण आणि त्यात सुधारणा करणे

Which Fundamental Duty was included in the Indian Constitution by the 86th amendment in 2002 ?

- (1) To respect the national flag and national anthem.
- (2) To Protect Public Property.
- (3) Parents should provide educational opportunities to their children between the ages of 6 to 14 years.
- (4) To protect and improve the natural environment.

56. “संसदेत प्रवेश घेण्यासाठी मागील दाराचा वापर करणे, म्हणजे राज्यसभेचे सदस्य होणे होय” असे कोणी म्हटले आहे ?

(1) बिभूती मिश्रा	(2) पंडीत जवाहरलाल नेहरू
(3) डॉ. बी.आर. आंबेडकर	(4) मोरारजी देसाई

Who has said, “Using the back door for entering in parliament means becoming a member of the Rajya Sabha ?

(1) Bibhuti Mishra	(2) Pandit Jawaharlal Nehru
(3) Dr. B.R. Ambedkar	(4) Morarji Desai

57. “भारतीय संविधान जगातील सर्वाधिक विस्तृत संविधान आहे” असे कोणी म्हटले आहे ?

(1) डॉ. बी.आर. आंबेडकर	(2) पंडीत जवाहरलाल नेहरू
(3) सर आयव्हर जेनिंग्ज	(4) सर हेन्री मेन

Who said, “that Indian Constitution is the most largest Constitution in the World” ?

(1) Dr. B.R. Ambedkar	(2) Pandit Jawaharlal Nehru
(3) Sir Ivor Jennings	(4) Sir Henry Maine

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

A

58. योग्य कथन/ने ओळखा.

(a) राष्ट्रपतीना राष्ट्रीय आणीबाणीच्या काळात लोकसभेचा कार्यकाळ एकावेळेस एक वर्ष वाढविण्याचा अधिकार आहे.

(b) आणीबाणी संपल्याची घोषणा झाल्यानंतर लोकसभेचा कार्यकाळ सहा महिण्यांपेक्षा जास्त वाढविता येत नाही.

पर्यायी उत्तरे :

(1) कथन (a) फक्त (2) कथन (b) फक्त

(3) दोन्ही कथने (a) आणि (b) (4) यापैकी नाही

Select the correct statement/s.

(a) The President is empowered to extend the life of the house of people for one year at a time during national emergency.

(b) This extended life of the house of people cannot be extended beyond six months after the promulgation of the emergency has ceased to operate.

Answer options :

(1) Only statement (a) (2) Only statement (b)

(3) Both the statements (a) and (b) (4) None of the above

59. राष्ट्रपतींबद्दल खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?

(1) लोकसभेचे निवडून आलेले व नामनिर्देशित सदस्य राष्ट्रपतींच्या निवडणूकीत भाग घेतात.

(2) भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद 56 मध्ये राष्ट्रपतींचा कार्यकाळ नमूद केला आहे.

(3) राष्ट्रपतींवर संविधानाचा भंग केल्याबद्दल महाभियोग चालविला जाऊ शकतो.

(4) जनतेच्या प्रतिनिधीकडून राष्ट्रपती निवडले जातात.

Which of the following statements about the President is wrong ?

(1) Elected and nominated members of the Lok Sabha participate in the presidential election.

(2) Tenure of the President is mentioned in article 56 of the Indian Constitution.

(3) The President can be impeached for violating the Constitution.

(4) The President is elected by the representatives of the public.

60. अंटर्नी जनरलबाबत खालीलपैकी अयोग्य कथन ओळखा.

(1) अंटर्नी जनरल साठी सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधिशाची पात्रता असली पाहिजे.

(2) अंटर्नी जनरल हा राष्ट्रपतीची मर्जी असेपर्यंत आपल्या पदावर राहतो.

(3) भारतामध्ये अंटर्नी जनरल हा मंत्रिमंडळाचा सदस्य असतो.

(4) अंटर्नी जनरलला संसदेच्या दोन्ही सभागृहात भाषण करण्याचा विशेषाधिकार प्राप्त आहे.

Select the incorrect statement from the following about Attorney General ?

(1) The Attorney General must have the qualifications of a judge of the Supreme Court.

(2) The Attorney General shall hold the office during the pleasure of President.

(3) Attorney General is member of the Cabinet in India.

(4) Attorney General has privilege of addressing both houses of Parliament.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

61. योग्य कथन/ने ओळखा.

(a) अनुच्छेद 17 अस्पृश्यतेचे निर्मूलन करते आणि ती कोणत्याही स्वरूपात पाळणे कायद्यानुसार दंडनीय गुन्हा ठरतो.
 (b) जुन 1955 मध्ये अस्पृश्यता गुन्हे कायदा अंमलात आला.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
 (3) (a) व (b) दोन्हीही (4) वरीलपैकी नाही

Select the correct statement/s.

(a) Article 17 abolishes untouchability, and its practise in any form is made an offence punishable under the law.

(b) The untouchability (offences) Act came into force in June, 1955.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b)
 (3) Both (a) and (b) (4) None of the above

62. जोड्या लावा. (मूलभूत अधिकार)

'A'

(a) गुन्ह्यांसाठी दोषी ठरविण्याच्या संदर्भात संरक्षण
 (b) जीवन व वैयक्तिक स्वातंत्र्याचे संरक्षण
 (c) अटक व अटके पासून संरक्षण
 (d) शोषणविरुद्ध अधिकार

'B'

(i) अनु. 23, 24
 (ii) अनु. 20
 (iii) अनु. 22
 (iv) अनु. 21

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)
 (1) (iv) (ii) (i) (iii)
 (2) (ii) (iv) (i) (iii)
 (3) (iii) (ii) (iv) (i)
 (4) (ii) (iv) (iii) (i)

Match the pairs. (Fundamental Rights)

'A'

(a) Protection in respect of conviction for offences
 (b) Protection of life and personal liberty
 (c) Protection against arrest and detention
 (d) Rights against exploitation

'B'

(i) Article 23, 24
 (ii) Article 20
 (iii) Article 22
 (iv) Article 21

Answer options :

(a) (b) (c) (d)
 (1) (iv) (ii) (i) (iii)
 (2) (ii) (iv) (i) (iii)
 (3) (iii) (ii) (iv) (i)
 (4) (ii) (iv) (iii) (i)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

63. डॉ. बी.आर. अंबेडकरांनी भारतीय राज्यघटनेतील कोणत्या कलमाला भारतीय राज्यघटनेचा हृदय आणि आत्मा संबोधले आहे ?

- (1) भारतीय राज्यघटनेचे कलम - 29
- (2) भारतीय राज्यघटनेचे कलम - 32
- (3) भारतीय राज्यघटनेचे कलम - 28
- (4) भारतीय राज्यघटनेचे कलम - 25

According to Dr. B.R. Ambedkar which article of the Indian Constitution is its Heart and Soul ?

- (1) Article - 29 of the Indian Constitution
- (2) Article - 32 of the Indian Constitution
- (3) Article - 28 of the Indian Constitution
- (4) Article - 25 of the Indian Constitution

64. एम.व्ही. पायली यांच्या मतानुसार, भारतात लोकशाहीचा पाया बनविणारी संविधानात अंतर्भूत असलेली मूलभूत तत्वे कोणती आहेत ?

- (a) कॅबीनेट सरकार
- (b) संघराज्यवाद
- (c) न्यायालयीन स्वतंत्रता
- (d) धर्मनिरपेक्षता
- (e) राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (b), (c), (d), (e)	(2) फक्त (c), (d), (e), (a)
(3) फक्त (b), (c), (d)	(4) वरील सर्व

According to M.V. Paylee, which are the basic principles embodied in constitution which form the foundation of democracy in India ?

- (a) Cabinet Government
- (b) Federalism
- (c) Judicial independence
- (d) Secularism
- (e) Directive Principles of State Policy

Answer options :

(1) Only (b), (c), (d), (e)	(2) Only (c), (d), (e), (a)
(3) Only (b), (c), (d)	(4) All of the above

65. महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री आणि त्यांचा कार्यकाळ यांच्या जोड्या लावा.

महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री	कार्यकाळ
(a) सुधाकर नाईक	(i) मार्च 1995 ते फेब्रुवारी 1999
(b) मनोहरराव जोशी	(ii) ऑक्टोबर 1999 ते जानेवारी 2003
(c) सुशिलकुमार शिंदे	(iii) जानेवारी 2003 ते नोव्हेंबर 2004
(d) विलासराव देशमुख	(iv) जून 1991 ते मार्च 1993

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)
 (1) (i) (iii) (ii) (iv)
 (2) (iii) (ii) (iv) (i)
 (3) (iv) (i) (iii) (ii)
 (4) (ii) (iv) (i) (iii)

Match the Pairs-Maharashtra Chief Ministers and their tenure.

Maharashtra Chief Minister	Tenure
(a) Sudhakar Naik	(i) March 1995 to February 1999
(b) Manoharrao Joshi	(ii) October 1999 to January 2003
(c) Sushilkumar Shinde	(iii) January 2003 to November 2004
(d) Vilasrao Deshmukh	(iv) June 1991 to March 1993

Answer options :

(a) (b) (c) (d)
 (1) (i) (iii) (ii) (iv)
 (2) (iii) (ii) (iv) (i)
 (3) (iv) (i) (iii) (ii)
 (4) (ii) (iv) (i) (iii)

66. योग्य कथन/ने ओळखा.

(a) कायद्यासमोर समानतेचा अधिकार आणि धार्मिक स्वातंत्र्याचा अधिकार नागरिक व परकीय यांना सुद्धा उपलब्ध आहे.
 (b) अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा अधिकार, संमेलनाचा अधिकार नागरिक व परकीय यांना उपलब्ध आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) फक्त (b)
 (3) (a) आणि (b) दोन्हीही (4) वरीलपैकी नाही

Select the correct statement/s.

(a) Right of equality before law and religious freedom are available to citizens and aliens also.
 (b) The right of freedom of speech, right to assembly are available to citizens and aliens also.

Answer options :

(1) Only (a) (2) Only (b)
 (3) Both (a) and (b) (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

67. खालील विधाने विचारात घ्या :

- (a) राष्ट्रपती पंतप्रधानाची नेमणूक करतो.
- (b) पंतप्रधान मंत्र्याना शपथ देतात.
- (c) मंत्रीमंडळ लोकसभेला जबाबदार असते.
- (d) मंत्रीमंडळाचा सल्ला राष्ट्रपतीवर बंधनकारक नाही.

वरीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे ?

(1) (b) आणि (d) बरोबर आहे.	(2) (a) आणि (b) बरोबर आहे.
(3) (c) आणि (d) बरोबर आहे.	(4) (a) आणि (c) बरोबर आहे.

Consider the following statements :

- (a) The President appoints the Prime Minister.
- (b) The Prime Minister gives oath to Ministers.
- (c) Cabinet is responsible to the Lok Sabha.
- (d) Cabinet's advice is not binding on the President.

Which of the statements given above is/are correct ?

(1) (b) and (d) is right.	(2) (a) and (b) is right.
(3) (c) and (d) is right.	(4) (a) and (c) is right.

68. संविधानानुसार बंदी प्रत्यक्षीकरण याचिकेमध्ये अनुच्छेद _____ अंतर्गत हमी दिलेल्या मूलभूत अधिकारांचे रक्षण करण्याचा प्रयत्न केला जातो.

- (a) अनुच्छेद 18
- (b) अनुच्छेद 19
- (c) अनुच्छेद 21
- (d) अनुच्छेद 25
- (e) अनुच्छेद 22

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a), (b), (c)	(2) फक्त (c), (d), (e)
(3) फक्त (b), (d), (e)	(4) फक्त (b), (c), (e)

Under the Constitution, the writ of habeas corpus is sought to safeguard the Fundamental Rights guaranteed under Articles _____.

- (a) Article 18
- (b) Article 19
- (c) Article 21
- (d) Article 25
- (e) Article 22

Answer options :

(1) Only (a), (b), (c)	(2) Only (c), (d), (e)
(3) Only (b), (d), (e)	(4) Only (b), (c), (e)

69. जोड्या लावा. (संविधान सभा)

'A'

(समिती)

- (a) सुकाणू समिती
- (b) अधिकारपत्र (Credentials) समिती
- (c) मूलभूत अधिकार उपसमिती
- (d) अल्पसंख्यांक उपसमिती

'B'

(अध्यक्ष)

- (i) एच.सी. मुखर्जी
- (ii) जे.बी. कृपलानी
- (iii) राजेंद्र प्रसाद
- (iv) अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c) (d)

- (1) (iv) (iii) (ii) (i)
- (2) (iii) (iv) (i) (ii)
- (3) (ii) (i) (iii) (iv)
- (4) (iii) (iv) (ii) (i)

Match the pairs-(Constituent Assembly)

'A'

(Committee)

- (a) Steering Committee
- (b) Credentials Committee
- (c) Fundamental rights sub committee
- (d) Minorities sub committee

'B'

(Chairman)

- (i) H.C. Mukherjee
- (ii) J.B. Kriplani
- (iii) Rajendra Prasad
- (iv) Alladi Krishnaswami Aiyar

Answer options :

(a) (b) (c) (d)

- (1) (iv) (iii) (ii) (i)
- (2) (iii) (iv) (i) (ii)
- (3) (ii) (i) (iii) (iv)
- (4) (iii) (iv) (ii) (i)

कच्चा कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

70. योग्य कथन/ने ओळखा.

(a) ज्या कालावधीत उपराष्ट्रपती राष्ट्रपती पदासाठी कार्य करीत असेल त्या काळात राष्ट्रपतीचे सर्व अधिकार व विशेषाधिकार प्राप्त होतील.

(b) उपराष्ट्रपती जेव्हा राष्ट्रपती म्हणून कार्य करीत असेल किंवा कार्यभार पाहत असेल तेव्हा ते राष्ट्रपती प्रमाणे समान वेतन, भत्ते व विशेषाधिकार मिळण्यास पात्र राहतील.

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) फक्त (2) (b) फक्त
(3) (a) आणि (b) दोन्ही (4) वरीलपैकी नाही

Select the correct statement/s :

(a) During the period when the Vice President is acting for the President he will have all the powers and immunities of the President.

(b) Vice President is entitled to the same emoluments, allowances and privileges as the President while he discharges the functions of or is acting as the President.

Answer Options :

(1) Only (a) (2) Only (b)
(3) Both (a) and (b) (4) None of the above

71. खालीलपैकी कोणत्या पद्धतीद्वारे संसद मंत्रिमंडळाचे उत्तरदायित्व सुनिश्चित करते ?

(a) संसदेमध्ये प्रश्न
(b) अविश्वास प्रस्ताव
(c) अंदाजपत्रक चर्चा
(d) स्थगन प्रस्ताव

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a), (b) (2) फक्त (a), (b), (c)
(3) फक्त (c), (d) (4) वरीलपैकी सर्व

Parliament ensures ministerial responsibility, by which of the following methods ?

(a) Questions in Parliament
(b) No Confidence Motion
(c) Budget Discussions
(d) Adjournment motion

Answer options :

(1) Only (a), (b) (2) Only (a), (b), (c)
(3) Only (c), (d) (4) All of the above

72. राष्ट्रपतींनी नामनिर्देशित केलेले सदस्य वगळून राज्यसभेची सदस्य संख्या _____ आहे. (8 ऑगस्ट 2022 च्या आकडेवारीप्रमाणे)

(1) 288 (2) 548 (3) 237 (4) 78

Excluding the members nominated by President, the number of members of Rajya Sabha is _____ (as on 8th August 2022).

(1) 288 (2) 548 (3) 237 (4) 78

कच्चा कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

73. जोड्या लावा (राज्यनीतीची मार्गदर्शक तत्वे).

'A'

- (a) काम करण्याचा अधिकार
- (b) समान नागरी कायदा
- (c) सार्वजनिक आरोग्यमध्ये सुधारणा
- (d) प्रसूतिविषयक सहाय्य

'B'

- (i) अनुच्छेद 44
- (ii) अनुच्छेद 47
- (iii) अनुच्छेद 42
- (iv) अनुच्छेद 41

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(i)	(ii)
(2)	(ii)	(i)	(iv)
(3)	(i)	(iii)	(iv)
(4)	(iv)	(i)	(iii)

Match the pairs (Directive Principles of State Policy).

'A'

- (a) Right to work
- (b) Uniform civil code
- (c) Improvement of public health
- (d) Maternity relief

'B'

- (i) Article 44
- (ii) Article 47
- (iii) Article 42
- (iv) Article 41

Answer options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(i)	(ii)
(2)	(ii)	(i)	(iv)
(3)	(i)	(iii)	(iv)
(4)	(iv)	(i)	(iii)

74. “उद्देशपत्रिका ही संविधानाचा आत्मा आहे, ती संविधानाची एक किल्ली आहे” असे खालीलपैकी कोणी म्हटले आहे ?

(1) अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर	(2) पंडीत ठाकुर दास भार्गव
(3) जे.एम. कृपलानी	(4) बी.एन. राव

Who among the following said that, “Preamble is the soul of the Constitution. It is a key to the Constitution” ?

(1) Alladi Krishnaswamy Aiyar	(2) Pandit Thakur Das Bhargava
(3) J.M. Kriplani	(4) B.N. Rao

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

75. राज्यपालाच्या नेमणुकीसंबंधी भारताने _____ राज्यघटनेचे अनुकरण केले आहे.

(1) अमेरिकेच्या (2) रशियाच्या (3) कॅनडाच्या (4) फ्रान्सच्या

Provisions regarding the appointment of the Governor were borrowed from the Constitution of _____.

(1) America (2) Russia (3) Canada (4) France

76. भारतातील गरीब लोकांना सामाजिक सुरक्षा देण्यासाठी संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजनेचा प्रारंभ करण्यात आला होता. या योजनेचे खालीलपैकी कोणते उद्दिष्ट होते?

(1) कामाच्या बदल्यात धान्य पुरविणे.
 (2) ग्रामीण भागातील अन्नसुरक्षा सुधारण्यासाठी वेतन रोजगार देणे.
 (3) रोजगाराचा हक्क हा मूलभूत हक्क बनवणे.
 (4) भूमीहीन मजुरांना रोजगार देणे.

What was the objective of the Grameen Rojgar Yojana which was initiated as a part of the programme towards providing social safety to poor in India ?

(1) To provide food for work.
 (2) To provide wage employment in rural areas to improve food security.
 (3) To make 'right to work' as a fundamental right.
 (4) To provide employment for landless labourers.

77. आंतरराष्ट्रीय पातळीवर बँकींग क्षेत्रात सातत्याने सुधारणा करण्यासाठी _____ ही एक स्थायी संरचना आहे.

(1) बँसल समिती (2) कॅसल समिती
 (3) मसग्रेव्ह समिती (4) सत्यशोधन समिती

_____ is a permanent structure for the continuous improvement of the banking sector at the international level.

(1) Byasal Committee (2) Casal Committee
 (3) Musgrave Committee (4) Verification Committee

78. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत?

(a) देशात पहिली जनगणना सन 1871 मध्ये घेण्यात आली.

(b) जनगणना 2011 ही स्वातंत्र्यानंतरची सातवी जनगणना असून अखंडित शृंखलेतील पंधरावी जनगणना आहे.

पर्यायी उत्तरे :

(1) विधान (a) बरोबर

(2) विधान (b) बरोबर

(3) विधाने (a) आणि (b) बरोबर

(4) विधाने (a) आणि (b) चूक

Which of the following statement/statements is/are true ?

(a) The first census in the country was conducted in 1871.

(b) Census 2011 is the seventh census since independence and the fifteenth in a continuous series.

Answer options :

(1) Statement (a) correct

(2) Statement (b) correct

(3) Statements (a) and (b) correct

(4) Statements (a) and (b) incorrect

79. मानव विकास अहवाल _____ मध्ये मानवी दारिद्र्य निर्देशांकाची संकल्पना मांडली गेली.

(1) 1995

(2) 1996

(3) 1997

(4) 1998

Human Development Report _____ introduced the concept of Human Poverty Index.

(1) 1995

(2) 1996

(3) 1997

(4) 1998

80. एन.एस.एस.ओ. (राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षण संस्था) नुसार बेरोजगारीच्या तीन संकल्पना ह्या आहेत :

(i) नेहमीची बेरोजगारी स्थिती

(ii) चालू आठवड्याची बेरोजगारी स्थिती

(iii) आजच्या दिवसाची बेरोजगारी स्थिती

(iv) सलग 180 दिवस बेरोजगारी स्थिती

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (ii), (iii) आणि (iv)

(2) फक्त (i), (ii) आणि (iii)

(3) फक्त (i), (iii) आणि (iv)

(4) फक्त (i), (ii) आणि (iv)

The three concepts of unemployment as per NSSO :

(i) Usual status unemployment

(ii) Current weekly status unemployment

(iii) Current daily status unemployment

(iv) Consecutive 180 days of unemployment

Answer options :

(1) (ii), (iii) and (iv) only

(2) (i), (ii) and (iii) only

(3) (i), (iii) and (iv) only

(4) (i), (ii) and (iv) only

81. वित्तीय दृष्ट्या वंचित घटकांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर पुढीलपैकी कोणत्या घटकांचा समावेश होतो?

- (a) भूमिहीन मजूर
- (b) शारीरिक दृष्ट्या विकलांग
- (c) महिला व मुले
- (d) वरील सर्व

वरीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

- (1) (a) व (b)
- (2) (b) व (c)
- (3) (a) व (c)
- (4) फक्त (d)

Financially disadvantaged components are largely comprised of which of the following factors ?

- (a) Landless labour
- (b) Physically handicapped
- (c) Women and children
- (d) All of the above

Which of the statement/statements given above is/are correct ?

- (1) (a) and (b)
- (2) (b) and (c)
- (3) (a) and (c)
- (4) Only (d)

82. खालीलपैकी कोणती सुधारणा भारतामध्ये 1991-92 मध्ये स्विकारलेल्या वित्तीय क्षेत्रातील सुधारणांचा भाग नाही?

- (1) वैधानिकता रोखता प्रमाण आणि रोख राखिव गुणोत्तर यांत मोठी घट.
- (2) सरकारी कर्ज रोख्यांचे बाजारभावानुसार किंमत निर्धारण.
- (3) वित्तीय समावेशकता आणण्यासाठी उपाय योजना करणे.
- (4) जोखीम व्यवस्थापन सक्षम करण्यासाठी उपाय योजना करणे.

Which of the following is not a part of reforms in financial sector of India initiated in 1991-92 ?

- (1) Sharp decline in SLR & CRR.
- (2) Market determined pricing for government securities.
- (3) Measures to ensure financial inclusion.
- (4) Measures to strengthen risk management.

83. पुढील विधाने विचारात च्या :

- (a) देशाच्या GDP मध्ये सेवा क्षेत्राचा हिस्सा 50% पेक्षा अधिक आहे.
- (b) सेवा क्षेत्रावर कोविड - 19 महामारीचा मोठा नकारात्मक परिणाम झाला.
- (c) 2020-21 या आर्थिक वर्षामध्ये सेवा क्षेत्रात 9.4 टक्के इतकी घट झाली.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) विधान (a) व (b) बरोबर, (c) चूक
- (2) विधान (b) व (c) बरोबर, (a) चूक
- (3) विधान (a) व (c) बरोबर, (b) चूक
- (4) सर्व विधाने बरोबर

Consider the following statements :

- (a) The share of the service sector in the country's GDP is more than 50%.
- (b) The COVID - 19 had a major negative impact on the service sector.
- (c) In the financial year 2020-21 the service sector declined by 9.4%.

Answer options :

- (1) Statement (a) and (b) is correct, (c) incorrect
- (2) Statement (b) and (c) is correct, (a) incorrect
- (3) Statement (a) and (c) is correct, (b) incorrect
- (4) All statements are correct

84. राशवत विकासाची संकल्पना सर्वप्रथम खालीलपैकी कोणत्या अहवालात मांडली गेली होती?

- (1) मानवी विकास निर्देशांक अहवाल
- (2) ब्रुटलॅंड अहवाल
- (3) जागतिक विकास अहवाल
- (4) नियोजन आयोग अहवाल

In which of the following reports the concept of sustainable development was coined for the first time ?

- (1) Human Development Index Report
- (2) Brundtland Report
- (3) World Development Report
- (4) Planning Commission Report

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

85. नोंद्वेंबर 2000 मध्ये सुरु केलेल्या सर्व शिक्षा अभियानाची ही उद्दिदष्ट्ये होती.

- (a) शालेय शिक्षण व्यवस्थेत सुधारणा
- (b) प्राथमिक शिक्षणाचा दर्जा उंचावणे
- (c) शाळा आवारात माध्यान्ह भोजन पुरविणे

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) बरोबर आहे	(2) (a) आणि (b) बरोबर आहेत
(3) (a) आणि (c) बरोबर आहेत	(4) (b) आणि (c) बरोबर आहेत

Sarva Shiksha Abhiyan (SSA) launched in November 2000 aimed at :

- (a) Improved performance of school system
- (b) Imparting quality in elementary education
- (c) Providing mid-day meal at school premises

Answer options :

(1) Only (a) is correct	(2) (a) and (b) are correct
(3) (a) and (c) are correct	(4) (b) and (c) are correct

86. आर्थिक विकासातील बिगर आर्थिक घटक _____ आहे/आहेत.

- (a) मानवी संसाधने
- (b) तांत्रिक शिक्षण
- (c) राजकीय स्वातंत्र्य
- (d) भांडवल निर्मिती

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b)	(2) (b) आणि (c)	(3) (a), (b) आणि (c)	(4) वरील सर्व _____ is/are the non-economic factors in economic development.
-----------------	-----------------	----------------------	--

- (a) Human Resources
- (b) Technical Education
- (c) Political Freedom
- (d) Capital Formation

Answer options :

(1) (a) and (b)	(2) (b) and (c)	(3) (a), (b) and (c)	(4) All of the above
-----------------	-----------------	----------------------	----------------------

87. महाराष्ट्र मानव विकास अहवाल 2012 नुसार मुंबई प्रथम तर शेवटच्या स्थानावर _____ होता.

(1) गडचिरोली (2) चंद्रपूर (3) जालना (4) नंदूरबार

According to Maharashtra Human Development Report 2012, Mumbai is the first and last was

(1) Gadchiroli (2) Chandrapur (3) Jalna (4) Nandurbar

88. जागतिक निर्यातीत भारताचा वाटा 2% वरुन _____ % पर्यंत वाढविण्याचे परकीय व्यापार धोरण (2015-20) चे उद्दिदष्ट आहे.

(1) 2.5 (2) 3.5 (3) 4.5 (4) 5.5

Foreign trade policy (2015-20) aims to raise India's share in world export from 2% to _____ %.

(1) 2.5 (2) 3.5 (3) 4.5 (4) 5.5

89. खालील विधाने विचारात घ्या :

(a) रंगराजन पैनेलनुसार शहरी भागात रु. 47 दारिद्र्यरेषा निश्चीत केली आहे.
 (b) या अभ्यासाचा अंदाज आहे की, शहरी भागात 26.4% लोक दारिद्र्यरेषेखाली आहेत.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी नाही

Consider the following statements :

(a) According to the Rangarajan panel, the poverty line has been fixed at Rs. 47 in urban areas.
 (b) This study estimates that 26.4% of people in urban areas are below the poverty line.

Which of the above statement is true ?

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (a) and (b) (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

90. खालील विधाने विचारात घ्या :

- (a) दादाभाई नौरोजीनी सर्वप्रथम राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अंदाज मांडला.
- (b) हा 1867-68 या वर्षातील राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अंदाज होता.
- (c) दादाभाई नौरोजी यांनी त्यांच्या “पॉवर्टी अॅण्ड अन-ब्रिटिश रुल इन इंडिया” या पुस्तकात राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अंदाज मांडला आहे.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत?

- (1) (a) आणि (b) (2) (b) आणि (c) (3) (a) आणि (c) (4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- (a) Dadabhai Naoroji was the first to estimate the national income.
- (b) This estimates of national income was for the year of 1867-68.
- (c) Dadabhai Naoroji estimated the national income in his book titled “Poverty and Un-British Rule in India”.

Which of the statements given above are correct?

- (1) (a) and (b) (2) (b) and (c) (3) (a) and (c) (4) All of the above

91. खालीलपैकी चुकीचे विधान ओळखा :

- (a) भारताने 2070 सालापर्यंत शून्य टक्के कार्बन उत्सर्जन प्राप्त करण्याचे लक्ष्य निर्धारित केले.
- (b) वनाखालील क्षेत्रात भारताचा जगात दहावा क्रमांक लागतो.
- (c) भारताच्या एकूण भौगोलिक क्षेत्राच्या 25% क्षेत्रावर वने आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) विधाने (a) व (b) बरोबर, (c) चूक
- (2) विधाने (a) व (c) बरोबर, (b) चूक
- (3) विधाने (b) व (c) बरोबर, (a) चूक
- (4) सर्व विधाने चूक

Identify incorrect statements from the following :

- (a) India has set a target of achieving 0% carbon emissions by 2070.
- (b) India ranks 10th in the world in forest cover land.
- (c) Forests cover about 25% of the total geographical area of India.

Answer options :

- (1) Statements (a) and (b) is correct, (c) incorrect
- (2) Statements (a) and (c) is correct, (b) incorrect
- (3) Statements (b) and (c) is correct, (a) incorrect
- (4) All statements are incorrect

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

92. _____ म्हणजे असे नियामक धोरण ज्याद्वारे केंद्रीय बँक सामान्य आर्थिक उद्दिष्टांच्या प्राप्तीसाठी पैशाच्या पुरवठ्यावर नियंत्रण ठेवते.

(1) वित्तीय धोरण (2) नवीन आर्थिक धोरण
(3) मौद्रिक धोरण (4) औद्योगिक धोरण

____ refers to a regulatory policy whereby the central bank maintains its control over the supply of money for the realisation of general economic goals.

93. पुढीलपैकी कोणत्या बाबी राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियानाशी निगडीत आहेत?

- (a) शेतकऱ्यांचा आर्थिक उत्कर्ष करणे.
- (b) मालाची योग्य साखळी निर्माण करणे.
- (c) लागवड क्षेत्रात वाढ करणे.
- (d) विक्री व्यवस्थेचा विकास करणे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत?

(1) (a) व (b) (2) (b) व (c) (3) (c) व (d) (4) (a) व (d)

Which of the following is related to National Horticulture Mission ?

- (a) Economic upliftment of farmers.
- (b) Creating the right chain of goods.
- (c) To increase the area under cultivation.
- (d) To develop sales system.

Which of the statement/statements given above is/are correct ?

(1) (a) and (b) (2) (b) and (c) (3) (c) and (d) (4) (a) and (d)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

94. प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी योजनेबाबत खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत?

- (a) अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नास जोड देण्यासाठी केंद्र शासन प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी योजना सन 2018-19 पासून राबवित आहे.
- (b) या योजनेअंतर्गत पात्र शेतकरी कुटुंबांना दरवर्षी एकूण रु. 6000/- अनुदान लाभार्थ्यांच्या बँक खात्यात थेट जमा करण्यात येते.

पर्यायी उत्तरे :

(1) विधान (a) बरोबर	(2) विधान (b) बरोबर
(3) विधाने (a) आणि (b) बरोबर	(4) विधाने (a) आणि (b) चूक

Which of the following statement/statements regarding Pradhan Mantri Kisan Sanman Nidhi Yojana is/are correct ?

- (a) The Central Government has been implementing Pradhan Mantri Kisan Sanman Nidhi Yojana from the year 2018-19 to supplement the income of small and marginal farmers.
- (b) A total of Rs. 6000/- per annum is credited directly to the beneficiary's bank account from the eligible farmer families under this scheme.

Answer options :

(1) Statement (a) correct	(2) Statement (b) correct
(3) Statements (a) and (b) correct	(4) Statements (a) and (b) incorrect

95. औद्योगिक आणि वित्तीय पुनर्रचना महामंडळ (BIFR) ची स्थापना 1987 मधे खालीलपैकी कोणत्या उद्देशाने झाली होती?

- (1) वित्त क्षेत्रात खाजगी गुंतवणूकीस प्रोत्साहन
- (2) आजारी उद्योगांचे पुनरुत्थान
- (3) परकीय चलनावरील नियंत्रणाचे डावपेच
- (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Board for Industrial & Financial Reconstruction (BIFR) was established in 1987 with which of the following objectives ?

- (1) Encouragement to private sector investment in financial sector
- (2) Revival of sick industries
- (3) Strategy for foreign exchange regulation
- (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

96. केंद्र शासनाने उज्ज्वल डिस्कॉम अँश्युरन्स योजना (उदय) _____ या वर्षी सुरु केली.

(1) 2014 (2) 2015 (3) 2016 (4) 2017

Central Government started Ujjwal Discom Assurance Yojana (UDAY) in the year _____.

(1) 2014 (2) 2015 (3) 2016 (4) 2017

97. खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने योग्य आहेत?

(a) रंगनाथ मिश्र आयोग राष्ट्रीय धार्मिक व भाषिक आयोग म्हणून सुद्धा परिचित आहे.
 (b) या आयोगाने अनुसूचित जाती, धर्मापासून वेगळ्या करण्याची शिफारस केली होती.

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) बरोबर आहे (2) फक्त (b) बरोबर आहे
 (3) (a) आणि (b) दोन्ही बरोबर आहेत (4) (a) आणि (b) दोन्ही चूक आहेत

Which of the following statement/s is/are correct ?

(a) Ranganath Misra Commission is also known as National Commission for Religious and Linguistic Minorities (NCRLM).

(b) This commission recommended delinking scheduled castes from religion.

Answer options :

(1) Only (a) is correct (2) Only (b) is correct
 (3) (a) and (b) both are correct (4) (a) and (b) both are incorrect

98. अकराव्या पंचवार्षिक योजनेत पुढीलपैकी कोणत्या उद्दिष्टाना प्राधान्य देण्यात आले होते?

(a) रोजगार निर्मिती
 (b) दारिद्र्य निवारण
 (c) सर्वसमावेशक वृद्धी
 (d) विषमता कमी करणे

पर्यायी उत्तरे :

(1) फक्त (a) (2) (a) व (b) (3) फक्त (c) (4) (b) व (d)

Which of the following objectives was given priority in the Eleventh Five Year Plan ?

(a) Employment creation
 (b) Poverty alleviation
 (c) All inclusive growth
 (d) Reducing inequality

Answer options :

(1) (a) only (2) (a) and (b) (3) (c) only (4) (b) and (d)

कच्चा कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

99. _____ ही भारतीय शेतीच्या कमी उत्पादकतेची कारणे आहेत.

(1) लोकसंख्येचा दबाव (2) अनुत्पादक धारण क्षेत्र
 (3) अपुन्या सिंचन सुविधा (4) वरील सर्व

_____ these are the causes of low productivity of Indian agriculture.

(1) Population pressure (2) Uneconomic holdings
 (3) Inadequate irrigation facilities (4) All of the above

100. खालील विधाने विचारात घ्या :

(a) महामारी-संबंधित संकटाचा सर्वात कमी परिणाम कृषी क्षेत्रावर झाला.
 (b) 2021-22 मध्ये कृषी क्षेत्रात 6.9% वाढ होण्याचा अंदाज आहे.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत?

(1) केवळ (a) (2) केवळ (b) (3) दोन्ही (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी नाही

Consider the following statements :

(a) The least impact of the pandemic related crisis was on the agricultural sector.
 (b) Agriculture sector is estimated to grow 6.9 percent in 2021-22.

Which of the statements given above are correct ?

(1) Only (a) (2) Only (b) (3) Both (a) and (b) (4) None of the above

- o O o -

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

सूचना – (पृष्ठ 1 वर्सन पुढे....)

(8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या “परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82” यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपत्त्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वतःबोरब परीक्षाक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. मात्र परीक्षाक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता पस्त करणे आवश्यक आहे.

नमूना प्रश्न

प्र. क्र. 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलतः प्रयत्न केले ?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती (2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर
(3) राजा राममोहन रॉय (4) गोपालकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर “(3) राजा राममोहन रॉय” असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर “(3)” होईल. यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक “③” हे वर्तुल पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तर-क्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुल पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉल्येन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK